

да бъде възприет като емигрант, а като временен заселник в един чуждестранен град, готов да го напусне и се върне в България, както и става, след като пред него се откриват по-благоприятни възможности за реализация. Затова драмата "Иванку, убиецът на Асеня I" не може да бъде включена в литературата на българската емиграция за разлика от "Фудулеску" и драматургията на Войников, чийто автори са по статут политически емигранти в Румъния. Войников е принуден да емигрира във Влашко през 1864 г. и се завръща в България през 1874 г., но вече като руски поданик. Тодор Пеев става емигрант в Браила от 1872 г., след като се установяват връзките му с националноосвободителното движение.

Ботевото творчество с право се сочи като връх на емигрантската литература. Но преди да стане емигрант, Ботев учи в Одеса, където пише първата си стихотворна творба "Майце си". Ако е необходимо да бъдем прецизни, тя не може да бъде причислена към емигрантското литературно наследство на Ботев, независимо че по дух, нагласа, интонация е органично свързана с него. "Майце си" е създадено в Одеса, където Ботев е отишъл да продължи образованието си и все още не е заживял с мисълта да става емигрант.

А как да възприемем разказите, повестите, статиите на Каравелов, писани и публикувани в Русия? През 1857 г. той се установява в Москва, където заминава не **по принуда**, а по желание - да се образова. В Москва той не е емигрант, а български интелектуалец, временно пребиваващ в този руски град, който в момент на носталгия заживява с мисълта да се завърне в България. Имаме ли основание в случая да наречем литературата, която създава в Москва емигрантска, независимо че по направление и дух тя е отправна точка на онова, създадено в Сърбия и Букурещ?

Част от творбите на възрожденската литература са свързани с манастири. Паисиевата и Зографската история са писани в Атон, който по онова време влиза в пределите на Турция. Но "История во кратце о болгарском народе словенском" е създадена в манастира Нямцу, който е на територията на Румъния. Емигрант ли е нейният автор йеросхимонах Спиридон? Заедно с Паисий Величковски той доброволно напуска Атон и се отправя към Румъния като член на духовно братство, поставило си конкретни книжовни задачи. Тук той през 1792 г. създава своята история, тук продължава да изпълнява духовните си задължения. През 1794 г., след смъртта на Паисий Величковски, се завръща в България и се установява в скита Черней при Рилския манастир. Може ли "История во кратце..." да бъде причислена към емигрантската литература, след като в Нямцу йеросхимонах Спиридон не е емигрант и тя е само ръкопис без никакви функции и обществена реализация и става известна на част от българското общество чрез преписа на Петко поп Манафов, а на руската научна общественост от съобщението, направено през 1869 г. от А. Ф. Гилфердинг.

Друг е въпросът с българската католическа книжнина, създавана в Западна Европа. Нейните автори са потомци на българи-католици, прогонени от България по време на Чипровското въстание от 1688 г. Те, както и техните деди, внуци и правнуци имат статут на политически емигранти, а създадената от тях книжнина се включва с право към емигрантската литература.